

Obediëren in der gerechtigheid

Vraag de gemiddelde Italiaan naar Dante Alighieri (1265-1321), de dichter-filosoof die vooral bekend is van *De goddelijke komedie*, en hij kan er iets zinnigs over zeggen. Niet zelden met trots, vervoering of ontroering. Iedere Italiaan leert op school over Dante en zijn werk.

Maarten Neuteboom
Stafmedewerker van het
Wetenschappelijk Instituut
voor het CDA

Deze dichter, die wars van elitair intellectualisme schreef in de volkstaal, bevindt zich daardoor nog altijd in het hart van de Italiaanse cultuur. Maar er is meer. Via hem komt je in aanraking met het oude Griekenland, de Romeinse cultuur en het christendom. Wie Dante leest, ontmoet Italië, maar ook de Europese geest die wordt gestempeld door drie steden: Jeruzalem, Athene en Rome. Wie Dante leest, ontmoet ook zichzelf, want hij maakt kennis met de mens. De mens die zoekt naar het ware, het goede en schone, naar kennis, deugd en liefde.

Kent de Nederlandse geschiedenis ook zulke grootheden waarmee onze kinderen diepgaand kennis zouden moeten maken, zodat ze er iets zinnigs over kunnen zeggen? Ik denk het wel en licht er twee uit: de schilder Rembrandt van Rijn en de staatsman Willem van Oranje.

Van Rembrandt kent iedereen wel *De Nachtwacht* of *De anatomische les*, maar hij toont toch vooral zijn grootheid in de vele schilderijen van Bijbelse taferelen. We moeten dan niet alleen letten op de gebruikte lichttechnieken, maar meer nog op de interpretatie van de uitgebeelde geschiedenissen. In bijvoorbeeld *De terugkeer van de verloren zoon* gebeurt eigenlijk iets vergelijkbaars als bij Dante: dit schilderij is een ontmoeting met de immense rijkdom van de Europese cultuur waarvan wij deel uitmaken en confronteert ons met de menselijke conditie.

En dan de Vader des Vaderlands, zoals Willem van Oranje bekend staat. Meer aandacht voor hem of voor het lied dat zijn innerlijke worsteling ten tijde van de Opstand tegen Filips II verwoordt, wordt al snel gezien als een oproep tot kleingeestig nationalisme. Maar wie hem probeert te begrijpen als een staatsman die het te doen was om – zoals de laatste regels van het Wilhelmus luiden

– ‘obediëren in der gerechtigheid’ krijgt een rijker beeld. Gehoorzamen aan een hogere gerechtigheid, dat is wat Willem van Oranje ons kan leren. De Nederlandse Opstand is een belangrijke episode in de ontwikkeling van het westerse constitutionalisme, waarbij boven alles de gewetensvrijheid moet worden genoemd. Via deze nationale geschiedenis komen we dus in aanraking met iets veel groters en omvangrijkers: met een hoger recht dan onze eigen menselijke wil of het bevel van deze of gene machthebber. Onze nationale geschiedenis opent zo een weg naar een dieper verstaan van de historie, de werkelijkheid en het mens-zijn.

Voor het onderwijs zelf zou het ook goed zijn wanneer er hiermee meer aandacht komt voor de humanoria, die diepmenselijke vakken als literatuur, geschiedenis, filosofie en theologie. Op lokaal niveau is daaraan overigens praktisch iets te doen: als ergens heel zichtbaar wordt dat het onderwijs zijn ziel dreigt te verliezen dan is het wel in de huidige schoolgebouwen. De dorpsscholen van weleer – vaak met puntdak en mysterieuze zolder – maken plaats voor strakke blokkendozen van twee verdiepingen. Ze hebben ongetwijfeld bepaalde voordelen en we moeten het verleden niet verheerlijken, maar zo’n modern schoolgebouw lijkt iedere verbeelding en dagdromerij van meet af aan te ontmoedigen. Misschien worden er briljante wiskundigen, whizzkids en zakenlui opgeleid – die zijn ook nodig – maar worden er nog dichters, schilders en staatkundigen geboren? •

In deze rubriek bespreken medewerkers van het Wetenschappelijk Instituut bij toerbeurt een actueel thema vanuit christendemocratisch perspectief

Reageren op dit artikel?
maarten.neuteboom@wi.cda.nl